

Dzīves kvalitāte Eiropā: Subjektīvā labklājība

Kopsavilkums

Ievads

Kā datus par subjektīvo labklājību – kā cilvēki uztver dzīves kvalitāti – var izmantot politikā? Un vai šādi dati ir būtiski ekonomisko problēmu, ar kurām Eiropa pašlaik saskaras, kontekstā? Šajā ziņojumā ir norādīti jaunākie ar politiku saistītie konstatējumi, kas izriet no 2011.–2012.gadā veiktā trešās kārtas Eurofound Eiropas dzīves kvalitātes apsekojuma (EDKA). Tas parāda, kā dati par labklājību var palīdzēt politikas veidotājiem identificēt grupas un valstis, kuras ir vissmagāk cietušas no ekonomikas krīzes, kā arī tos, kuriem ir izdevies izturēt krīzi labāk nekā tika sagaidīts, un sniedz jaunu pierādījumu kārtu, lai atvieglotu politikas lēmumus.

Ziņojumā ir salīdzinātas valstis un grupas visās toreizējās 27 ES dalībvalstīs, identificējot labklājības faktorus un faktorus, kas varētu aizsargāt individuus no zema labklājības līmeņa. Tajā arī apskatīts, kā subjektīvā labklājībā ir mainījusies no 2007. gada līdz 2011. gadam ES kopumā un katrā dalībvalstī atsevišķi. Ziņojumā apskatīts ne tikai tas, kā izmantot mērījumus par pausto apmierinātību ar dzīvi, bet arī tiek apskatīts pilns klāsts subjektīvās labklājības jēdzienu, tai skaitā hedoniskā labklājība (īstermiņa sajūtas), eidemoniskā labklājība (cik labi cilvēki darbojas dzīvē) un apmierinātība ar dažādiem dzīves aspektiem.

Politikas konteksts

Politikas veidotājiem ir jāgūst pārskats par krīzes patieso ietekmi uz cilvēku dzīvi. Ir sajūta, ka krīze ir palielinājusi nevienlīdzību un tai ir bijusi lielāka ietekme uz grupām, kas sabiedrībā jau ir neaizsargātas – vai to apstiprina dati par labklājību?

Daudzi apgalvo, ka jaunie rādītāji ir daļa no pasākumu kopuma, kas nepieciešami, lai palīdzētu izkļūt no pašreizējās krīzes un novērstu citas krīzes rašanos. Eiropas Komisijas 2009. gada paziņojums "IKP un ne tikai. Progresā novērtējums mainīgā pasaulē." aicina izmantot vienotāku pieeju mērījumiem, tai skaitā labklājības mērījumiem, un lielāku uzmanību veltīt resursu

sadalījumam un rezultātiem starp sociālajām un ekonomiskajām grupām un starp reģioniem. EDKA dati ir svarīgi, lai uzsāktu šādas diskusijas.

Būtiskākie secinājumi

Labklājības līmenis ir visaugstākais Ziemeļeiropas sociāldemokrātiskajās valstīs (Dānijā, Somijā, Nīderlandē un Zviedrijā) un viszemākais Bulgārijā, Grieķijā, Ungārijā, Latvijā un Rumānijā. Lai arī labklājība korelē ar IKP uz vienu iedzīvotāju, vairākās valstīs labklājības līmenis ir augstāks nekā būtu sagaidāms, balstoties tikai uz IKP.

Gandrīz visām valstīm vismaz viens labklājības līmeņa rādītājs ir zems. Piemēram, neskatoties uz augstu kopējo labklājības līmeni, Apvienotajā Karalistē ir viszemākais dzīvotspējas rādītājs un piederības apkaimei rādītājs. Igaunijai un Latvijai ir viszemākie apmierinātības ar veselību rādītāji.

Iedzīvotāju grupās, kas izceļas ar zemu labklājības līmeni, ietilpst tie, kurus ierobežo slimība vai invaliditāte, bezdarbnieki, tie, kuri dzīvo šķirti vai ir šķīrušies, un indivīdi vidējā vecuma grupā (35-49 gadi).

Kiprā, Ungārijā un Rumānijā ir vislielākais vispārējās labklājības nevienlīdzības līmenis, arī Vācijā un Apvienotajā Karalistē tas daudz neatšķiras. Vērtējumā ir identificēts, kuras labklājības līmeņa atšķirības ir viskrasākās dažādās valstīs. Piemēram, labklājības līmeņa atšķirība starp personām ar augstiem ienākumiem un personām ar zemiem ienākumiem bija vislielākā Bulgārijā, turpretim vislielākā dzimumu atšķirība bija Kiprā, Portugālē un Rumānijā.

Neskatoties uz to, ka apmierinātība ar dzīvi no 2007. gada līdz 2011. gadam būtiski palielinājās, laimes sajūta ir samazinājusies un sociālās atstumtības sajūta ir palielinājusies, norādot, ka labklājība patiesi krīzes laikā ir bijusi pakļauta stagnācijai. Svarīgas ir atšķirīgās reģionālās iezīmes, un ka Eiropas vidējie

rādītāji tiek paaugstināts, palielinoties šiem rādītājiem jaunajās dalībvalstīs, piemēram, Bulgārija un Rumānija.

Lai arī labklājības līmenis ir paaugstinājies, jo īpaši Baltijas valstīs, Īrijā, Dienvidēiropā un Apvienotajā Karalistē, šis pieaugums attiecas uz tiem, kuri ir no ienākumu augstākās kvartiles. Savukārt, lielākais labklājības līmeņa kritums bija tiem, kuri ir no ienākumu zemākās kvartiles.

Būtiskākie labklājību prognozējošie faktori ir materiālais trūkums, veselība, darba un privātās dzīves līdzsvars un laika trūkums, un apmierinātība ar sabiedriskajiem pakalpojumiem.

Prognozējošie faktori mainās atkarībā no izmantotajiem kritērijiem. Piemēram, būtiskākais vientuļību prognozējošais faktors bija atrašanās turpretim, būtiskākais stresu prognozējošais faktors bija darba un privātās dzīves līdzsvars.

Prognozējošie faktori mainās arī starp valstu grupām, kas izmantotas šajā pētījumā. Veselība ir vienīgais vissvarīgākais apmierinātības ar dzīvi noteicošais faktors sociāldemokrātiskajā pētījumu grupā. Apmierinātība ar sabiedriskajiem pakalpojumiem bija otrs vissvarīgākais noteicošais faktors Dienvidēiropā.

Detalizētā analīze atklāja dažus pārsteidzošu rezultātus.

- Trūkuma sociālie aspekti, tādi kā neiespējamība ielūgt ciemiņus, bija vissvarīgākie trūkuma indeksā, kas izveidots, izmantojot EDKA.
- Visbūtiskākā negatīvā mājokļu apstākļu ietekme uz apmierinātību ar dzīvi bija nedrošības sajūta, ka varētu palikt viens savā mājā.
- Darba līgums uz noteiktu laiku, kas mazāks kā 12 mēneši, jo īpaši negatīvi ietekmē apmierinātību ar dzīvi, turpretim tiem līgumiem, kuru termiņš ir 12 mēneši vai garāks, nav būtiskas negatīvas ietekmes.
- Saskarsmei ar draugiem klātienē ir būtiska ietekme uz labklājību, turpretim netiešai saskarsmei (telefoniski vai pa e-pastu) gandrīz nemaz nav pozitīvas ietekmes.
- Ja pārējie faktori tiek kontrolēti, cilvēkiem lauku rajonos ir augstāks labklājības līmenis, nekā cilvēkiem pilsētās.

Politikas norādes

Dati norāda, ka nozīmīga ir īpašas uzmanības veltīšanas vairākām grupām – tiem, kurus ierobežo invaliditāte vai slimība, bezdarbniekiem un vidēja vecuma cilvēkiem. Dati arī brīdina par vairākām valstīm, kurās ir zems vai kurās pazeminās labklājības līmenis – Igaunijā, Grieķijā un Zviedrijā visās notiek ievērojama samazināšanās.

No dažu valstu pieredzes ir iespējams mācīties. Neskatoties uz uzmanību, ko parasti pievērš Skandināvijas valstīm, Polijā ir augstāka apmierinātība ar dzīvi kā daudzās tās kaimiņvalstīs, savukārt Spānijā (vismaz 2011. gadā), neskatoties uz krīzi, stāvoklis attiecībā uz nevienlīdzību starp vidējo labklājības līmeni un zemāko labklājības līmeni ir tāds pats.

Attiecībā uz labklājības līmeņa paaugstināšanu dati diezgan skaidri norāda, kādas ir politikas prioritātes – nabadzības un trūkuma samazināšana, bezdarba novēršana, cilvēku ar invaliditāti integrēšana, darba un privātās dzīves līdzsvara jautājuma risināšana un sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes uzturēšana.

Dati arī uzsver, ka nozīmīga ir sociālo tīklu un attiecību aizsardzība. Tas, piemēram, nozīmē, ka ir jāapsver neparedzētas sociālās sekas, kas saistītas ar ģeogrāfisko darbaspēka mobilitāti vai sociālās kohēzijas un uzticības samazināšanos saistībā ar pieaugošu nevienlīdzību.

Darba apstākļi ietekmē labklājību – ja īstermiņa līgumu vietā ar darbiniekiem tiktu noslēgti darba līgumi uz nenoteiktu laiku, tam būtu lielāka ietekme uz labklājību nekā īstermiņa darba līguma noslēgšanai ar bezdarbnieku. Pārslodzes samazināšana palielinātu labklājības līmeni.

Vietējās pašvaldības pilsētās varētu pievērst uzmanību lauku rajoniem, lai noskaidrotu, kādas ir lauku rajonu priekšrocības labklājības nodrošināšanā. Šķiet liela nozīme ir piekļuvei zaļajai zonai un kopienai. Tai pat laikā lauku rajonu politikai būtu jānodrošina, ka joprojām pastāv nodarbinātības iespējas, kas cilvēkiem ļautu dzīvot lauku rajonos.

Fiziskās aktivitātes veicina labklājību. Pasākumi, lai tās palielinātu, ietver vairāk fizisko aktivitāšu iekļaušanu skolu mācību programmās un aktīvā tūrisma iespēju paplašināšanu.

Visiem respondentiem parādi ar labklājību saistās negatīvā veidā, bet jo īpaši tiem, kuriem ir zemi ienākumi, un tas norāda uz aizsardzības pasākumu nepieciešamību.

Papildu informācija

Ziņojums *Trešais Eiropas dzīves kvalitātes apsekojums – Dzīves kvalitāte Eiropā: Subjektīvā labklājība* ir pieejams <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1359.htm>

Papildu informācijai sazinieties ar Daphne Ahrendt, pētniecības vadītāju, e-pasts: dap@eurofound.europa.eu